

СТВОРЕННЯ СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ ЯК ПРИКЛАД ПРОЄКТНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ²⁴

Оксана Самусенко

Abstract: This work deals with the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language and focuses on the learning of a culturally specific vocabulary by a foreign audience. The author suggests using project-based learning during culture-through-language studies to develop professional and social skills. Students discuss the main principles of creation of the Ukrainian linguocultural dictionary for foreigners as well as the content and components of the dictionary articles. They then explore linguistic and extralinguistic meanings of the words, create dictionary articles for foreign users and present their projects in the class.

Keywords: project-based learning, professional and social skills, linguocultural studies, linguocultural dictionary, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми. Яскраву картину розвитку методики викладання української мови як іноземної в останні роки можна простежити завдяки великій кількості навчальної літератури, науково-методичних праць, а також конференцій, семінарів, круглих столів, де були представлені ці напрацювання. Про такий розвій може свідчити й джерельна база монографій Оксани Туркевич та Ганни Швець, присвячених методиці викладання української мови як іноземної (Туркевич 2015: 143–192; Швець 2019: 435–529).

Сьогодні заклади вищої освіти України пропонують іноземним громадянам освітньо-професійні та освітньо-наукові програми, в яких програмні результати навчання спрямовані на розвиток загальних і фахових компетентностей, професійних і соціальних навичок, що у підсумку повинно надати випускникам переваги і широкі можливості працевлаштування. Скориговані відповідно до сучасних освітніх тенденцій та потреб

²⁴ http://doi.org/10.26615/issn.1314-572X.2021_018

ринку праці, робочі програми навчальних дисциплін містять матеріал і форми роботи, пов'язані з розвитком універсальних навичок, творчих здібностей і пізнавального потенціалу молодшої людини, що створює фундамент щодо потреб і здатності вчитися впродовж усього життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Співпраця всіх стейкхолдерів освітньої програми є нормою сьогодення. Роботодавці проводять тренінги і для студентів, і для викладачів, наголошують на наближенні теорії до практики і пропонують кейс-метод як ефективний засіб для створення й опрацювання реальних чи наближених до них робочих ситуацій з метою формування і розвитку необхідних компетентностей. Кейс-метод, або метод ситуаційного аналізу, було впроваджено і традиційно використовується для опису, аналізу й розв'язання економічних, соціальних та ділових ситуацій. Сьогодні його залучають і до навчання здобувачів вищої освіти гуманітарної сфери знань, зокрема й іноземних громадян. Про такий підхід свідчать науково-методичні праці, що досліджують питання «адекватності застосування методики аналізу ситуацій цілям навчання іншомовного професійно-орієнтованого спілкування студентів» (Знанецький 2018: 133–135) і містять досвід використання кейс-методу для формування конкретних компетентностей, наприклад, на заняттях з англійської мови (Форостюк 2019: 146–150) та української мови в іншомовній аудиторії (Сизоненко, Пашенко, Шевченко 2020: 86–92).

Черговий підйом переживає проєктне навчання, на важливості якого, зокрема, наголошує Володимир Бугров, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «Студенти та викладачі зараз спільно працюють над проєктами, а не педантично опрацьовують навчальну програму. Межі та кордони освітнього процесу стираються, залучаючи до спільноти охочих» (Бугров 2021). Роботодавці надають перевагу конкурентоспроможним, креативним, комунікабельним спеціалістам, що вміють працювати індивідуально чи в команді, орієнтовані на результат і дедлайни; компанії все більше потребують не постійних співробітників, а фрілансерів для виконання певних проєктів (Preparing students 2016). Як зауважують спеціалісти, ми живемо у світі проєктів, а світ усе більше потребує від нас виконання цих проєктів (PBLWorks 2021; Preparing students 2016). На наш погляд, у гуманітарній сфері доцільним є використання саме проєктного навчання. Студенти сьогодні зацікавлені у пошукових та творчих роботах, які допоможуть розвинути як професійні, так і соціальні навички, вони мотивовані виконувати практичні завдання щодо майбутньої професійної діяльності.

Проєктне навчання (project-based learning, навчальний проєкт, проєктна робота, метод проєктів, технологія проєктного навчання) не є новим

у педагогічній практиці, його пов'язують передусім із дослідницькою роботою, проблемно-пошуковими методами та практичною діяльністю. Огляд праць із цього питання свідчить, що існують різні види класифікацій такої роботи, наприклад, за видом діяльності: дослідження, творчі, прикладні, ігрові тощо; за сферою і змістовим наповненням: літературно-творчі, лінгвістичні, природничо-пошукові, культурологічні, екологічні, історичні, спортивні та інші; за кількістю учасників: індивідуальні чи групові; за тривалістю: короткострокові чи довгострокові; за результатом і звітністю: презентація, твір, доповідь, щоденник тощо. У словнику методичних термінів і понять знаходимо перелік таких видів проєктів у сфері вивчення іноземних мов: 1) конструктивно-практичні (щоденник, гра, ситуація); 2) ігрові, рольові (написання п'єси, сценки); 3) інформаційні та дослідницькі (наприклад, дослідження вербальної поведінки носіїв мови); 4) соціологічні (наприклад, використання мови в певній країні); 5) видавничі (газетна стаття); 6) написання сценаріїв (програми вечора); 7) творчі проєкти (есе, переклад) (Азимов, Щукин 2009: 226–227). Основними етапами проєктної роботи, як правило, називають такі: підготовка до виконання певного проєкту, планування роботи (мета, завдання, шляхи та кроки проведення, встановлення термінів і дедлайнів), проведення дослідження (з можливістю обговорення у групі, консультацій з керівником проєкту), підготовка звіту (презентація, текст, програма тощо), обговорення, оцінювання. Дослідники наголошують на тому, що метою проєктної роботи має бути вирішення реальної життєвої (професійної) проблеми, що є мотиваційною основою виконання такого завдання (PBLWorks 2021; Preparing students 2016).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Забезпечення навчання іноземних здобувачів вищої освіти, що вивчають українську мову на освітніх програмах гуманітарної галузі чи на україномовних програмах інших сфер, відповідно до сучасних потреб залишається актуальною проблемою сьогодення, незважаючи на появу великої кількості праць науково-методичного та прикладного характеру в останні десятиріччя. Пропоноване дослідження пов'язане, з одного боку, з питаннями презентації української лексики з національно-культурним компонентом семантики в іншомовній аудиторії, а з іншого – висвітлює приклади залучення українських та іноземних здобувачів вищої освіти до наукової і викладацької діяльності шляхом укладання фрагментів словника. Це відбувається під час проєктної роботи, результатом якої є створення лінгвокраїнознавчих словникових статей і презентація на практичних заняттях, під час викладацької практики та, за бажанням студентів, у соціальних мережах на персональних сторінках.

Мета статті – на прикладі проєктної роботи з лінгвокраїнознавчого курсу української мови висвітлити шляхи формування професійних і гнучких навичок іноземних здобувачів вищої освіти, що навчаються на освітніх програмах, які зорієнтовані на вивчення української мови, літератури і перекладу.

Виклад основного матеріалу. Основна мета вивчення мови як іноземної підпорядкована формуванню комунікативної компетенції і спирається на оволодіння мовними, мовленнєвими, соціолінгвістичними, соціокультурними, прагматичними й іншими складовими. У процесі вивчення іноземної мови одне з чільних місць посідає формування та розвиток соціокультурної компетенції інофонів, що, зокрема, відбувається завдяки вивченню національно-культурних особливостей одиниць різних рівнів української мови. В освітніх програмах Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що пропонуються іноземним студентам (Освітні програми 2020), цьому аспектові приділяється значна увага. Соціокультурна компетенція формується і розвивається як у межах окремих навчальних дисциплін, наприклад, з лінгвокраїнознавства української мови, з вивчення слова в лінгвокультурологічному аспекті, специфіки вербальної і невербальної комунікації українською мовою, так і під час опрацювання багатьох інших курсів, що присвячені вивченню лексико-фразеологічної системи української мови й оволодінню майстерністю перекладу з української мови на рідну та навпаки (Освітні програми 2020). Формування фахових компетентностей іноземних здобувачів вищої освіти щодо здатності використовувати знання для успішної комунікації українською мовою та адекватного перекладу одночасно сприяють формуванню загальних компетентностей, які пов'язані зі здатністю «зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства...» (Стандарт вищої освіти України 2020: 6–7).

Робочі навчальні програми з лінгвокраїнознавства української мови для бакалаврів і магістрів, що вивчають українську мову як іноземну, з метою максимального заохочення здобувачів вищої освіти до навчального процесу пропонують різні форми роботи. Використання проблемно-пошукових методів, залучення до обмірковування теоретичних питань і розв'язання практичних завдань з теми, виконання невеликих досліджень у групі й індивідуально, в аудиторії та під час самостійної роботи – усе це сприяє засвоєнню нового матеріалу, дозволяє розкрити потенціал і творчі здібності, зрозуміти професійні переваги, набуті досвіду, що стане у нагоді в майбутній роботі викладачем, перекладачем чи науковцем.

Протягом семестру студенти мають виконати проектну роботу «Укладання статті до лінгвокраїнознавчого словника-довідника для іноземців». Розглянемо основні етапи і змістове наповнення такої роботи.

Організація і підготовка до виконання проекту – етап формування підґрунтя для його здійснення, де важливою є позиція викладача, його вміння зацікавити і мотивувати студентів. Першим кроком є обговорення теоретичних основ питання, тобто взаємозв'язку мови і культури та особливостей мовно-концептуальної картини світу українців, звернення до знань безеквівалентної і фоновієї лексики та робота над визначенням міжмовних і національно-культурних компонентів семантики слова, наголошення на пізнанні культури через слово (Самусенко, Клімкіна 2009: 6–21). Другим кроком є знайомство студентів із сучасними словниками української мови лінгвокраїнознавчого типу, аналіз словникових статей, обмін думками щодо доцільності висвітлення певної інформації для іншомовних користувачів, а також щодо принципів створення лінгвокраїнознавчого словника для іноземної аудиторії. У колі дискусій такі критерії: реєстр словника, сучасність і частотність лексичних одиниць, відбиття різних сфер духовної і матеріальної культури; структура і компоненти словникової статті; доступність викладу інформації іноземному користувачеві; роль прецедентних текстів, ілюстративного матеріалу; нагальність електронної версії тощо (Самусенко 2020b). Наступним кроком є моделювання оптимальної структури словникової статті, розгляд пропонованих викладачем зразків, наприклад, «хустка», «вертеп», «русалка», «злидні» (Самусенко 2020a; Самусенко 2020b). Наведемо приклад такої словникової статті для лінгвокраїнознавчого словника.

ВЕРТЕ́П

Р.в. одн. – верте́пу, *М.в.* – на/у верте́пі, *Кл.в.* – верте́пе

старовинний пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні й світські п'єси; відтворена картина народження Христа; печера.

Синоніми, варіанти: різдвяна лялькова драма, ляльковий театр.

Означення: різдвяний, святковий, ляльковий, живий, вуличний, мандрівний.

Словосполучення: вертепне дійство, вертепна вистава, вертепна скриня, вертепні ляльки.

Спільнокореневі слова: вертепник – людина, яка керує ляльками, бере участь у дійстві.

Етимологічна характеристика. Назва походить зі старослов'янської мови, де означало «печера», «балка» (Етимологічний словник 1982: 358).

Екстралінгвістичний матеріал. На території України вертеп виник у XVI столітті, поширився у XVII–XVIII століттях як лялькова театральна вистава на різдвяні свята. В основу вертепної драми покладено біблійну розповідь про народження Ісуса Христа. Вертеп складався з дво- або триповерхового дерев'яного ящика – вертепної скриньки. На верхньому поверсі показували різдвяну драму – сцену народження Ісуса Христа, події на небі, це «свята, духовна» частина. На нижньому – сатирично-побутову, жартівливу виставу, тобто сцени з народного життя, події на землі, це «народна, світська» частина. Ролі виконували ляльки, їх виготовляли з дерева, тканини і розмальовували. Керував ляльками актор-вертепник, який часто грав усі ролі, озвучував їх різними голосами. Головні герої вертепної драми – янгол, святі, чорт, цар, смерть, козак.

Популярним є живий вертеп, де ролі виконують люди у маскарадних костюмах. Вони несуть людям добру звістку про народження Ісуса Христа. Обов'язковим атрибутом сучасного вертепу є різдвяна зірка, яку носять на великій палиці.

Статичні вертепні композиції сьогодні можна побачити у костелах чи на вулицях під час святкування Різдва (Жайворонок 2006: 77; Воропай 1993: 81–87; Україна в словах 2004: 382).

Символізм: свято, добра звістка про народження Христа.

Асоціації: Різдвяні свята, народження Христа, колядки, зима.

Аналогії: шопка (польське), батлейка (білоруське).

Прецедентні тексти: колядка «Нова радість стала», «Вечори на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя.

Уривки-ілюстрації: *Нова радість стала, яка не бувала./ Над вертепом зізда ясна світлом засіяла./ Де Христос родився, з Діви воплотився,/ Як чоловік пеленами убого вповився* (Колядка «Нова радість стала»); *Радуйтеся добрі люди/ та збирайтеся зівсюди,/ До Вертепу поверніться,/ Сину Божому вклоніться* (Сценарій Різдвяного вертепу 2021); *І чебрецевий степ/ дихнув із філіжанки,/ донецькі теплі ранки/ і світовий вертеп* (Василь Стус); *У останні дні осені 2013 року осканженілий спецназ українського Ірода з Банкової накинувся з кийками на дітей, що зібралися на Хрещатику, а дзвони Михайлівського монастиря сповістили: казковий вертеп стає реальністю* (Брати Капранови «Забудь-річка») (Корпус текстів української мови 2021).

Планування роботи. На цьому етапі узгоджуються план і термін виконання проєкту, дати зустрічей і обговорення у групі, консультації з викладачем чи керівником проєкту. Мета навчального проєкту – створити дві статті до словника такого типу, які можуть стати частиною великого довідника у майбутньому. Визначення конкретної мети дозволяє сформу-

вати навички нести відповідальність за роботу, за укладену статтю. Пропоновані завдання є водночас покроковою інструкцією виконання роботи: 1) обрати два слова з національно-культурною семантикою (рекомендація звернутися до безеквівалентної лексики); 2) зібрати мовну й енциклопедичну характеристику лексеми; 3) проаналізувати доцільність наведення цієї інформації у словнику для іноземців, визначитися з практично значущим матеріалом; 4) укласти словникову статтю, заповнивши необхідні та варіативні розділи (дефініція, граматичні особливості, етимологія, синоніми, означення, приклади, прецедентні тексти тощо). На цьому етапі варто ознайомити студентів із критеріями оцінювання, основними з яких визначаємо такі: самостійність і творчий підхід; інформативність, наочність; володіння методикою викладання лінгвокраїнознавчої дисципліни; мовна компетенція студента.

Проведення дослідження. Варто зауважити, що головною функцією викладача у проєктній роботі є організація і керівництво пошуковою роботою студентів, уміння зробити цей процес цікавим і збалансовано складним водночас, не переобтяжити занадто важкими завданнями через пошук матеріалів чи читання наукових неадаптованих текстів. З метою оптимізації роботи щодо формування вмінь та навичок опрацювання наукової літератури студенти отримують список рекомендованих джерел. Однак це не обмежує їх у самостійних пошукових запитах, що сприяє розвитку вмінь обирати достовірно-наукову інформацію з офіційних та перевірених джерел. З-поміж умінь, які формує пропонований навчальний проєкт, чільне місце посідають уміння знаходити, аналізувати, добирати й опрацьовувати необхідний матеріал та на його основі створювати новий текст. Саме ці вміння часто входять до функціональних обов'язків спеціалістів гуманітарної сфери.

Важливою частиною дослідження є його апробація. Викладач заохочує студентів до обговорення і схвалення матеріалів, наприклад, у колі однокласників, в іноземній аудиторії молодших курсів, друзів, носіїв української мови, на сторінках соцмереж, а також під час викладацької і перекладацької практик.

Підготовка звіту, презентація: у письмовій формі – словникова стаття, в усній – доповідь, презентація, участь в обговоренні. Робота дає можливість сформулювати навички наукового мовлення, інтрапрофесійної (спеціаліст – спеціалісту) й інтерпрофесійної (спеціаліст – неспеціалісту) комунікації. Письмове наукове мовлення формується під час укладання плану роботи, написання конспекту у вигляді тез чи розгорнутих описів, створення тексту словникової статті, презентації, а також у процесі оформлення цитат і покликань на джерела. Усне мовлення реалізується

у процесі професійного спілкування з викладачем і однокласниками під час обговорення ідеї, мети, завдань, кроків реалізації, презентації результатів, можливе під час консультацій із фахівцями у бібліотеці чи під час екскурсії в історичних, етнографічних та інших музеях, а також у неформальному, повсякденному спілкуванні з носіями української мови. Усне монологічне професійне мовлення розвивається під час доповіді-презентації, діалогічне – під час відповідей на запитання та обговорення.

Аналіз роботи. Іноземні студенти у 2019–2021 роках для своїх досліджень обирали лексеми таких тематичних груп: страви, напої, обрядові страви (*паска, писанка, каша, сало, квас*), домашнє господарство (*рушник, бочка, казан, лопата*), одяг, взуття, прикраси (*вишиванка, жупан, вінок, постолі*), соціально-політична сфера життя (*козак*), мистецтво (*дума*), міфологічні образи (*перун, відьма, водяник*). Найчастотнішими були слова *вінок, рушник і відьма*. Найбільшої популярності здобули лексеми, що відображають побут та традиції українського народу, найменшої – соціально-політичну сферу та мистецтво. Молодих людей цікавить міфологія, вірування, вони схильні обирати міфопоетичні образи, про що свідчить стабільний інтерес різних груп до опису мовної та позамовної характеристик подібних лексем. Головними причинами такого вибору студенти-іноземці називають асоціації, що виникають у них, коли вони намагаються досягнути ці образи, і бажання знайти еквіваленти у своїх рідних мовах та культурах, визначити спільне й відмінне, і в результаті поділитися своїми спостереженнями з викладачем і групою. Так, наприклад, студентка з КНР Пяо Іжань порівняла образ *водяника* з одним із морських китайських драконів – Ау Гуан, образ якого, на її думку, є близьким *водянику* в китайській міфології. Щоб довести своє припущення, вона уклала дві окремі словникові статті «*водяник*» та «*цар-дракон Східного моря*».

Аналіз робіт показав, що всі студентські словникові статті містили інформацію, яка покликана зняти граматичні труднощі: магістри зазначали рід іменника, наводили форми множини, інші відмінкові закінчення, зменшено-пестливі форми. Під час обговорення студенти-іноземці одностайно погодилися з необхідністю наводити інформацію щодо лексико-граматичних форм та особливостей вживання слів, що, як правило, є складним для іномовців. Студенти наводили синонімічні ряди, означення, прислів'я, приказки, загадки, охоче опрацьовували етимологічні словники і висловили думку, що така інформація є надзвичайно необхідною, оскільки розуміння походження слова, а також спостереження за словотвірними особливостями дає можливість іноземному читачеві не лише осмислити образ, але й стає основою для запам'ятовування (*писанка – писати; відьма – відати, знати; водяник – вода; перун – перти, упертий; вишиван-*

ка – *шити, вишивати*). Як свідчать проєктні роботи, студенти схильні наводити досить великий за обсягом екстралінгвістичний матеріал. Так наприклад, були викладені деякі історичні факти (з виокремленням рубрики «історія вінка»), детально описані традиції та обряди (у словникових статтях про *рушник, паску, вінок, писанку*), народні вірування (найбільше це стосується міфологічних образів). З одного боку, студенти пояснювали такий підхід бажанням окреслити для іноземного читача більш широку історичну довідку, з іншого – що з'ясувалося під час обговорення – складністю завдання зробити текст лаконічним та страхом викинути щось важливе у процесі скорочення.

Сьогодні комп'ютерні технології розширюють можливості, студентські роботи наповнені ілюстративним матеріалом, малюнками, фотографіями, скріншотами зі сторінок різних сайтів тощо.

Під час презентації і обговорення результатів проєктної роботи студенти-іноземці продемонстрували здатність до комунікації українською мовою, читання та аналізу неадаптованих текстів (наукових, науково-популярних праць з теми), перекладу. Комунікативні навички є найважливішою потребою сьогодення, а формування іншомовної комунікативної особистості ускладнено тим, що це потребує одночасного формування й лінгвістичної компетенції, без якої неможливо сформулювати комунікативну. У різнонаціональних групах відбувається більш швидке формування таких навичок у порівнянні з мононаціональними групами, наприклад, китайських студентів.

Висновки. Іноземні студенти із задоволенням знайомляться і вивчають національно марковану лексику української мови, аналізують і обговорюють словникові статті, діляться спостереженнями щодо способів адекватного перекладу безеквівалентної та фонові лексики, розуміють важливість словників лінгвокраїнознавчого типу як матеріалу для розвитку комунікативної компетенції на різних етапах і рівнях вивчення іноземної мови. Занурення в теоретичні глибини і одночасне розуміння практичної потреби укладання словника-довідника для іноземців визначають професійну і соціальну значимість пропонованої роботи, мотивують до виконання проєкту. Значущим мотиваційним чинником виконання пропонованого проєкту є встановлення зв'язку між уміньми і навичками, які сформують студенти, та потребами сучасного ринку праці. Завдяки проєкту студенти-іноземці отримують нові знання, залучаються до систематизації і перегляду раніше отриманих, мають можливість застосувати ці знання у професійному та повсякденному спілкуванні, набувають практичного досвіду, створюючи власний продукт – фрагмент словника. Проєктне навчання створює умови для розвитку таких фахових і соціальних

навичок: комунікативні навички, вміння спілкуватися в міжнаціональному середовищі, налагоджувати міжкультурну комунікацію, навички критичного і креативного мислення, роботи індивідуально та в колективі, самостійності і відповідальності за роботу науково-дослідного і практичного характеру; розвиваються навички наукового мислення, викладацької і перекладацької майстерності. Наведений приклад проектної роботи, аналіз і висновки можуть бути використані для подальших розробок у цьому напрямку та в методиці викладання української мови як іноземної.

Література:

- Азимов, Щукін 2009:** Азимов, Э. Г., Щукін, А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство Икар, 2009.
- Бугров 2021:** Бугров, В. Замість імперської моделі. Куди рухається українська освіта. – В: Тиждень, 2021, 33 (717). – URL: <<https://tyzhden.ua/Society/252811>> (відвідано 23.09.2021).
- Воропай 1993:** Воропай, О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис. Київ: Оберіг, 1993.
- Етимологічний словник 1982:** Етимологічний словник української мови: в 7 томах. Т.1: А–Г. Київ: Наукова думка, 1982.
- Жайворонок 2006:** Жайворонок, В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006.
- Знанецький 2018:** Знанецький, В. Використання кейс-методу в процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах. – В: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 2018, 37(3), 133–135. – URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/33.pdf> (відвідано 20.08.2021).
- Корпус текстів української мови 2021:** Корпус текстів української мови. – URL: <<http://www.mova.info/corpus.aspx>> (відвідано 17.10.2021).
- Освітні програми 2020:** Українська мова та переклад (для іноземців). – URL: <<https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/bak-opysy-op-ta-proh-nd-inoz/>>; Українська мова та література (для іноземців). – URL: <<https://philology.knu.ua/osvitni-prohramy/mahistra-op-pnd-inoz/>> (відвідано 10.10.2021).
- Самусенко, Клімкіна 2009:** Самусенко, О., Клімкіна, О. Лінгвокраїнознавство: Україна. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2009.
- Самусенко 2020a:** Самусенко, О. Укладання статті до лінгвокраїнознавчого словника української мови для студентів-іноземців: русалка. – В: Українське слово в гуманітарних дискурсах деіндустріальної епохи: Monografia zbiorowa. Redakcja Oleh Beley. Siedlce: Wydawnictwo Naukowe [i] WN Instytut Kultury Regionalnej i Badan Literackich im. Franciszka Karpińskiego, 2020, 157–166.
- Самусенко 2020b:** Самусенко, О. Основні принципи створення лінгвокраїнознавчого словника української мови для іноземців. – В: Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки, 2020, 1 (II), 13–20.

- Сизоненко, Пашенко, Шевченко 2020:** Сизоненко, Н., Пашенко, А., Шевченко, Д. Формування стилістичної компетенції майбутніх філологів за допомогою кейс-методу. – In: Management of Modern University: II International Scientific and Practical Internet Conference Proceedings. Mongolia, 23 October 2020. Mongolia, 2020, 86–92.
- Стандарт вищої освіти України 2019:** Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти: Бакалавр. Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки». Спеціальність: 035 «Філологія». Міністерство освіти і науки України. Видання офіційне. Київ, 2019. – URL: <<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>> (відвідано 10.10.2021).
- Сценарій Різдвяного вертепу 2021:** Сценарій Різдвяного вертепу. – URL: <https://naurok.com.ua/scenariy-rizdvyanogo-vertetu-85669.html> (відвідано 17.10.2021).
- Туркевич 2015:** Туркевич, О. Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
- Україна в словах:** Україна в словах: мовоукраїнознавчий словник-довідник: навчальний посібник / упор. Н. Данилюк. Київ: ВЦ „Просвіта“, 2004.
- Форостюк 2019:** Форостюк, І. Використання кейс-методу на заняттях з англійської мови з майбутніми спеціалістами у сфері туризму. – В: Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, 2019, 30 (69), 2 (1), 146–150.
- Швець 2019:** Швець, Г. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ: Фенікс, 2019.
- PBLWorks 2021:** PBLWorks. – URL: <<https://www.pblworks.org/>> (відвідано 09.10.2021).
- Preparing students 2016:** Lathram, B., Lenz, B., Vanderk Ark, T. Preparing students for a project-based world /2016. – URL: <<https://www.gettingsmart.com/wp-content/uploads/2016/08/Preparing-Students-for-a-ProjectBasedWorld-FINAL.pdf>> (відвідано 09.10.2021).

Інформація про автора:

Оксана Самусенко – доцент кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Email: oksamusenko@gmail.com